

ИСПИТИВАЊЕ САВЕСТИ ДУШЕ

[Српски – Serbian – صربي]

Ахмед Ферид

Ревизија и обрада:

Ирфан Клица

Амра Дацић

Љубица Јовановић

Фејзо Радончић

2015 - 1436

IslamHouse.com

﴿ محاسبة النفس ﴾

« باللغة الصربية »

أحمد فريد

مراجعة :

عرفان كليسا

عمرة دانسيثش

يوفانو فيتس ليوبيتسا

فيزو رادوتشيش

2015 - 1436

IslamHouse.com

ИСПИТИВАЊЕ САВЕСТИ ДУШЕ

Када душа која наводи на зло завлада срцем верника, једини лек против ње је испитивање њене савести и деловање супротно него што она хоће. Имам Ахмед од Омера б. ел-Хаттаба, Бог био задовољан њиме, наводи да је рекао: "Обрачунајте се са собом, пре него што од вас буде затражено да рачун положите! Извагајте своја дела, пре него што ви будете на вагу стављени! Сутра ће вам, на Судњем дану, бити лакше положити рачун, ако се данас обрачунате сами са собом. Зато се окитите (добрим делима) за дан Великог обрачуна, **дан када ћете испитивани бити, и ниједна тајна ваша неће скривена остати.**" (Кур'ан, поглавље Час неизбежни, 18)

Ел-Хасан каже: "Верник води рачуна о својој души, па се, Бога ради, сам са собом обрачунава. Зато ће на Судњем дану, људима који су то чинили, суђење бити олакшано тако да ће га обавити без полагања рачуна. Пред верником, понекад, нешто што му се свиди, изненада искрсне, па помисли: 'Тако ми Бога, то је оно што желим и што ми треба. Али, тако

ми Бога, нема начина како да га се домогнем. Ма какви! Нespoјиви смо ми једно са другим!" Тако се он мало упусти, али убрзо се прибере, па сам себи каже: 'Нисам ја то хтео. Шта ја имам са тим? Тако ми Бога, никада то више нећу учинити!' и сл. Верници су такви да их Кур'ан заустави да не посрну, па их тако од пропасти сачува. Верник је на овоме свету као заробљеник који гледа како ће сачувати главу. На њему му ништа није сигурно, све док се не сусретне са Богом, јер зна да ће одговорати за све што својим ушима чује, очима види, језиком каже, рукама дохвати, ногама прође, укратко, за све што учини."

Малик б. Динар је рекао: "Нека се Бог смилује робу који својој души каже: 'Зар ниси учинила то и то? Зар ниси учинила то и то?' - па је онда притегне, заузда и присили да се држи Божије Књиге и да јој он водич буде."

Сваки верник који чврсто верује у Бога и Судњи дан дужан је да испита савест своје душе и да на њу врши притисак, како у стању њеног деловања, тако и у стању њеног мировања и размишљања, јер Узвишени Бог каже:

Онога дана кад сваки човек пред собом нађе добро дело које је урадио и рђаво дело које је учинио - пожелете да се између њих и њега налази удаљеност велика. (Кур'ан, Имранова породица, 30)

Два су начина испитивање савести душе и то: пре и после учињеног дела.

Први начин је да човек, код прве одлуке и жеље да нешто учини, пре него што пређе на само дело, мора застати, добро размислити и уверити се је ли је боље то учинити, или не учинити.

Ел-Хасан је рекао: "Нека се Бог смилује робу који се код своје прве науми да нешто уради, заустави и добро размисли, па ако види да је, Бога ради, настави, а ако види да је ради неког другог, одустане."

Коментаришући ово, неко је рекао: "Када се душа покрене да нешто уради, па то и човек науми, он прво застане и добро размисли: Је ли то баш њему суђено да уради или није и може ли то он да уради? Јер, ако му није суђено, не може да га ни уради, а ако му је суђено да то баш он уради, поново застане и добро размисли: да ли је то боље да уради или да не уради? Ако закључи да је боље да не уради, остави то,

јер га ионако не би могао ни урадити, а ако закључи да је боље да га уради, застане по трећи пут и добро размисли: какав је мотив да га уради; да ли је то из жеље да постигне Божије задовољство и за то од Њега заслужи награду, или из жеље за чашћу, угледом, или наградом од неког од Божијих створења? Ако закључи да се ради о овом другом, опет ће одустати, јер га као таквог не би ни могао урадити, и јер би то значило попуштање души да се упусти у многобоштво и да уради оно што није у име Бога, знајући - колико год јој попустио да ради како она хоће - да му неће ништа бити теже од тога да је поново натера да ради у име Узвишеног Бога. Ако, ипак, закључи да се ради о првом случају, поново ће застати и добро размислити: Може ли то он сам да уради и да ли је потребно да то сам ради, затим има ли пријатеља који ће му помоћи? Ако закључи да му је помоћ потребна, а не буде имао пријатеља који ће му помоћи, поново ће одустати, као што је и Веровесник, мир над њим, одустао од борбе против многобожаца у самој Мекки, све док није окупио довољно снаге и савезника, а ако нађе пријатеља који ће му помоћи, онда ће послу, са Божијом помоћи, приступити и успети, јер успех недостаје само онима који пропусте неку од наведених ствари, а када су сви

ови услови испуњени, ни успех неће да изостане. Ово су та четири степена на којима се роб мора преиспитати, пре него се на дело одлучи."

Други начин испитивања савести душе је њено испитивање после учињеног дела. Три су врсте испитивања на овај начин и то:

а) Испитивање за дела у којима она није у потпуности испунила своје обавезе према Узвишеном Богу, тако да ни дело није обавила онако како треба, а да би дело било ваљано и обављено како треба, потребно је према Богу испунити следећих шест обавеза: да је од срца урађено, да је урађено у име Бога, да је урађено по узору на Посланика, мир над њим, да је се њим потврдио неки вид добротинства, да се кроз њега показало Божије задовољство и да се, након свега, признала несавршеност. Дакле, потребно је да се преиспитамо да ли су сви ови услови испуњени како треба и да ли су, уопште, у делу сви били заступљени.

б) Испитивање за свако дело које је, можда, било боље не учинити него учинити.

в) Испитивање за свако дозвољено дело: зашто га је учинио, да ли је њиме желео да постигне

Божије задовољство и добробит на ономе свету, па да буде добитник, или је желео овосветско пролазно добро, па да буде губитник?

Последње што би требао учинити је да све занемари, да не преиспитује савест, да се преда и препусти да ствари иду својим током, јер то најављује сигурну пропаст и јер је то стање заведених, који пред последицама затварају очи и уздају се у опрост, па занемарују преиспитивање савести душе и обзирање на последице. Ако тако буде чинио лако би могао да западне у грехе и да се на њих навикне, тако да ће му касније бити тешко да се од тога ослободи, чак, и ако се некада отрезни, јер ће увидети да је лакше и грознице да се ослободи, него онога што је прешло у обичај и навику.

Све у свему, човек се прво треба преиспитати за своје најпрече обавезе, па ако се сети да је шта пропустио, то ће накнадно учинити или поправити. Затим ће се преиспитати у вези забрана, па ће се - уколико види да је шта од њих починио - покајати, замолити Бога да му опрости и настојати да те грехе са добрим делима избрише. Затим ће се преиспитати за своју немарност, па ће - уколико види да је шта запоставио - то покушати да надокнади што чешћим

сећањем и посвећивањем Узвишеном Богу. Затим ће се преиспитати за своје речи које је језиком изговорио, корацима којима је корачио, дела која је урадио, гласове које слушао и да се упита шта је с тиме хтео, зашто је то учинио и како је то учинио, јер ће га то и Узвишени Бог питати:

И Тако Ми Господара твога, њих ћемо све на одговорност позвати за оно што су радили! (Кур'ан, поглавље Ел-Хиџр, 92-93), затим:

...сигурно ћемо питати оне којима смо посланике слали, а питаћемо, заиста, и посланике, и изложићемо им, поуздано, све што о њима знамо, јер Ми нисмо одсутни били. (Кур'ан, поглавље Бедеми, 6-7)

Узвишени, затим, каже:

... да би Он могао да позове на одговорност веровеснике за оно што су говорили. (Кур'ан, поглавље Савезници, 8)

Ако ће се, дакле, они који су истину говорили, позвати на одговорност за оно што су говорили, може се само замислити како ће бити са онима који су лагали?!

Узвишени, затим, каже:

...затим ћете тога дана за сладак живот бити питани сигурно! (Кур'ан, поглавље Надметање, 8)

Мухаммед б. Џерир каже: "Узвишени Бог каже да ће вас питати за благодати ваше на овом свету, шта сте с њима урадили, како сте до њих дошли, и у шта сте их утрошили?"

Катаде каже: "Бог ће сваког роба питати за благодати које му је дао и дужности с којима га је задужио."

Две су врсте благодати за које ће се одговарати: прва, која је на дозвољен начин стечена и у дозвољено потрошена, да ли смо на њој били захвални, и друга, која је на недозвољен начин стечена и у недозвољено потрошена, одакле је стечена и где је потрошена?

Ако ће већ роб за сваку ствар бити одговоран и питан, чак и за оно што његове уши чују, очи виде и срце осети, као што каже Узвишени:

И слух, и вид, и разум, за све то ће се, заиста, одговарати. (Кур'ан, поглавље Ноћно

путовање, 36) нормално би било да се сам пред собом преиспита, пре него што на Судњем дану буде полагао рачуне.

На обавезу преиспитивања савести упућују и речи Узвишеног:

О верници, Бога се бојте, и нека сваки човек гледа шта је за сутра припремио! (Кур'ан, поглавље Прогонство, 18) где Узвишени говори да свако погледа каква је дела припремио за Судњи дан; добра која ће га спасити, или лоша која ће га упропастити.

Катаде каже: "Ваш Господар толико упозорава на близину Судњег дана, да је рекао да је он колико сутра."

Из свега наведеног хтело се рећи да чистоћа срца зависи од преиспитивања савести душе, а поквареност од њене занемарености и препуштености себи самој.

КОРИСТИ ОД ПРЕИСПИТИВАЊА И САВЕСТИ ДУШЕ

У користи преиспитивања савести душе у првом реду спада упознавање са њеним пороцима, јер онај ко не зна пороке своје душе, не може знати ни како да их уклони. Када човек упозна пороке своје душе, он душу, Бога ради, почне презирати.

Мухамед б. Васи' је рекао: "Када би греси заударали на (непријатан) мирис, нико поред мене не би могао да борави."

Ебу Хафс је рекао: "Ко у своју душу стално не сумња, у свако доба не ради другачије него што она хоће и не нагони је на оно што јој није драго, је заведен, а упропастио ју је онај ко на њу гледа благонаклоно."

Од Укбе б. Сухбана ел-Хенаија се преноси да је рекао: "Упитао сам 'Аишу, Бог био задовољан њоме, о речима Узвишеног:

Ми ћемо учинити да Књигу после наследе они наши робови које Ми изаберемо; биће оних

који ће се према себи огрешити, биће оних чија ће добра и лоша дела подједнако тешка бити, и биће оних који ће, Божијом вољом, својим добрим делима друге надмашити. (Кур'ан, поглавље Створитељ, 32), па ми је рекла: 'Синко, то су они који ће бити у Рају. Под изразом "**они који ће својим добрим делима друге надмашити**" мисли се на онога ко је живео у доба Божијег Посланика, мир над њим, и за кога је Божији Посланик посведочио да ће бити у Рају. Под изразом "**они чија ће добра и лоша дела подједнако тешка бити**" мисли се на његове другове који су га следили све док се нису њему придружили, а под изразом "**они који ће се према себи огрешити** на оне који су као што сам ја и ти. ', чиме је себе сврстала са нама."

У своме делу Китабу-з-зухд Имам Ахмед наводи: "Један Израелћанин је провео шездесет година у богослужењу молећи за неку своју потребу. Када је ни након толико времена није добио, сам себи је рекао: 'Тако ми Бога, да у теби има икаква добра, постигао би оно што ти треба.' Затим му је у сну речено: 'Јеси ли видео како си у томе моменту презрео своју душу? Тај моменат је бољи од свих шездесет година твога богослужења"

Ово је зато што душа навраћа на пропаст, што помаже непријатеље, што је похлепна за свим што не ваља, што се поводи за сваким злом и што, по својој природи, пркоси.

Будући да је робовање души највећа препрека између човека и Узвишеног Бога у највеће благодати спада ослободити се тога робовања. Зато се против ње најжешће боре они који своју душу најбоље познају.

Зато је презирање душе, Бога ради, једна од најпрепознатијих врлина осведочених верника. Презиром душе, роб се у једном тренутку може приближити Узвишеном Богу више, него било којим другим делом.

У користи преиспитивања савести душе, такође, спада и то што човек на тај начин спознаје своје дужности према Узвишеном Богу, јер ономе ко своје дужности према Узвишеном Богу не познаје довољно, тешко да богослужење може користити, а и ако шта користи, то је сасвим незнатно.

У најкорисније што срце може увидети, спада преиспитивање својих обавеза према Богу. То изазива човеков презир према себи, помаже му да се ослободи охолости и да свесно делује, чиме се отварају врата

скрушености и понизности пред Господаром. Тако човек губи наду у себе и увиђа да му је спас једино у Божијој милости и опросту, те да Му се дужан покори, спомиње Га и захваљујеи да никада више према Њему не сме да буде непокоран, забораван и незахвалан.

Онај ко овако размисли о својим дужностима према Господару, сигурно ће увидети да их не испуњава онако како треба и да се може надати само у Његов опрост и милост, а никако да се ослони само на своја дела, јер би у томе случају, сигурно, пропао.

Овако о својим душама мисле они који добро познају Узвишеног Бога, они који су у себе изгубили наду и сву је положили у Божију милост и опрост.

Ако боље размислиш о томе каква је већина света, видећеш да су потпуно другачији него што је наведено, јер код Бога гледају само на своја права, а никако и на своје обавезе. Управо због тога су и отуђени од Бога, а њихова срца прекривена копреном која им смета да Га упознају, воле, чезну за састанком са Њим и уживају у сећању на Њега. То је разлог човековог непознавања, како свога Господара, тако и самог себе.

Човеково преиспитивање савести, пре свега је преиспитивање својих обавеза према Узвишеном Господару, а тиме и постављање сет питања да ли их извршава како треба. Нема бољег размишљања, од размишљања о томе, јер то човеково срце усмерава према Богу, с једне, и пред Њим чини понизним, скрушеним и скрханим, с друге стране, увиђајући колико је његово сиромаштво наспрам Божијег богатства и нискост наспрам Божије узвишености, и да је пропустио да учини добра више него што је, можда, могао да учини.